

Latviešu valodas un literatūras

2. posma olimpiāde 8. – 9. klasei

2016. gada 1. februārī.

2. daļa

Teksta lapa

Izlasi Ilzes Vītolas intervijas fragmentu ar Gunti Eniņu un darba lapā izpildi uzdevumus!

„Izdevums „Nezināmā Latvija” ir mana labākā grāmata,” atzīst slavenākais Latvijas dabas retumu pētnieks Guntis Eniņš. Lappusi pa lappusei viņš rāda peldošas salas, resnāko kadiķi, dižāko kļavu Eiropā, vislielāko alu Baltijā, dziļāko ezeru, burvju rakstus klintīs, kas būtu jāuzņem UNESCO mantojumā. Par savu grāmata Guntis Eniņš saņēmis Eduarda Veidenbauma prēmiju. Apgāda „Lauku Avīze” izdotā grāmata patīk arī lasītājiem – tā vairākus mēnešus turas Latvijas grāmatnīcās visvairāk pirkto grāmatu sarakstā.

– Jūsu grāmatas un publikācijas presē būtībā ir nebeidzama atzišanās mīlestībā Latvijai. Kā kļūvāt par patriotu?

– Ir tik daudz romānu, kur cilvēks vai nojūk prātā iemīļotās dēļ. Jā, pret Latviju jūtu vienīgi mīlestību. Piedzimu Rīgā, bet uzaugu pie mātes māsas. Viņa jūsmoja par Kārli Ulmani. Bet galvenais bija apkārtnē, kādā uzaugu – Vidzemes augstiene, pirmatnība, skaistums... Tā klīšana un skatīšanās platām acīm. Domāju, ka latviešiem dzimtās zemes mīlestība nāk no vienatnes pie Dabas. Man ir kļavas lapa, man ir koki, vējš, pļavu ziedi – bezgalīgi brīnumaina sabiedrība.

– Meklējot un pētot retus dabas objektus, sastapāt arī daudz Latvijas cilvēku. Ko esat atklājis mūsos?

– Ja sākam meklēt latviešu buramvārdos, kā var otram uzlaist utis, peles un žurkas... Jā, sliktās īpašības mums ir, bet tās nav biedējošākas kā citām tautām. Nevaru arī pateikt, ka mēs būtu īpaši labāki. Pārāki esam ar to, ka neesam tīkojuši iekarot citas zemes. Bet to zemi, kas mums ir, esam turējuši kā dārgumu. Un vēl citus saudzējuši, Latvijā patvērumu raduši vecticībnieki, čigāni, ebreji.

Reiz satiku ģimeni, kas, atgriežoties no izsūtījuma Sibīrijā, bija tikuši atpakaļ savā mājā. Meita stāstīja, ka māju savām rokām cēlis tēvs, smagā darbā savilkti locekļiem, un par čaklumu un strādīgumu viņu izsūtīja uz Sibīriju. Jā, tās ir latviešu īpašības – ārkārtīgais strādīgums, čaklums, centīgums un dabas mīlestība.

Es pirmais pateicu – Latvijā ir skaistākā pauguraiņu un līdzenumu ainava Eiropā. To radījis latvieša raksturs. Kāpēc ir dižkoki? Tāpēc, ka tos cienīja, godāja. Tomēr ir vēl kāds moments. Mana devīze – patiesību un vienīgi patiesību! Tā ir neērta, bet tad es ar pierādījumiem varu pastāvēt par to, ko saku. Zemes rullī rāda, ka daudzi dižkoki bijuši uz baronu zemes. Piemēram, Valdemārpils elku liepa. Kokam ir tikai divsimt gadu, tā liepa ir jaunāka par muižu, vai tad baronu durvju priekšā mūsu senči nāca elku dievus pielūgt? Tas pats ar Kaives ozolu. Tas atradās Kaives muižnieka zemē. Bet Kaives ozols nebija viens, kad 1972. gadā pie tā pirmo reizi piegāju, skatos – reku, vēl viens dižozols, vēl viens! Līdzīgi Ozolmuižā, stāvēju kā mēms – dižie piecmetrīgie izmētāti pa tūrumiem! Jā, baltvācu muižnieki godāja dižkokus gluži kā mēs tagad.

– Šovasar Zinātņu akadēmijas prezidents Ojārs Spārītis jums pasniedza LZA Atzinības rakstu, bet akadēmiķis Jānis Stradiņš suminājumā jūsu devumu pielīdzināja veselu institūtu veikumam. Ko no savas darbības uzskatāt par visvērtīgāko?

– Apturēju dižkoku spridzināšanu. Padomju laikā katru gadu meliorācijas institūts uzspridzināja vairāk par tūkstoti dižkoku, ja tas būtu turpinājies... 1977. gada vasarā unikālajā ainavā starp Ķeipeni un Taurupi ieraudzīju gandrīz simt dižos. Lai tos uzmērītu, paies pāris mēnešu – nu, jā, šogad nesanāks, citu gadu, nodomāju. Vēlā rudenī ar Imantu Ziedoni braucām tur garām un ieraudzījām šausminošu skatu – dižozoliem kājas gaisā, milzeņu stumbri jau savilkti mežā. Tur stāvēs desmitiem gadu, jo ozolu koksne taču nepūst. Uzrakstīju niknu rakstu avīzei „Padomju Jaunatne”.

– **Atmoda sākās ar dižozolu un Daugavas glābšanu. Ja atkal reiz vajadzēs mosties, ko vajadzētu glābt?**

– Tagad vajadzētu sākt glābt Latvijas dabu no vides aizsardzības algotajiem darbiniekiem. Jau vārds „vide” man šķiet stulbīgi nenosakāms jēdziens, gluži kā pelēks okeāns bez krastiem. Un viņu darbošanās vēl jo vairāk. Latvija aizaug ar drūmiem krūmiem bebru slīkšņās un mežacūku mežonīgos rakumos. Ainaviskie lauki – tīrumi, pļavas un noras pārvēršas nesakarīgos džungļos. Lai ainavu un dižkokus glābtu, tos vajadzētu atbrīvot. Bet vides ierēdņi to neatļauj. Apmēram puse Latvijas dižkoku atrodas šādā posta procesā. Esmu vērtējis un izsvēris, ka mūsu dižkoku lielvalstī varētu būt kādi 30 – 50 tūkstoši vēl neapzinātu dižkoku un citu kategoriju aizsargājamo koku.

Mans rosinājums un aicinājums brīnišķīgās Latvijas 100 gadu jubilejai ir kā sapnis: iedzīvināt latviskās ainavas glābšanu un turpināt 20.gadsimta beigās radošās inteliģences iedvesmotās Dižkoku atbrīvošanas grupas iesāktos darbus! Tas nozīmē pārvarēt vides ierēdņu birokrātijas sīvumu un likumdevēju glēvumu... Es iedomājos šādu skatu: visā Latvijā dabas draugi un labestīgi cilvēki svētku reizēs un arī citās dienās dodas atbrīvot kokos, krūmos iežņaugtos, agrāk brīvībā uzaugušos dižkokus. Un katrā vietīnā atkal paveras maza latviskās ainavas daļa. Un visi nāk palīgā. Neviens neliek šķēršļus saprātam un skaistumam. Un šīs mazās skaistuma šūnas vairojas un summējas kā latviskās ainavas atdzimšanas josta, kas pāri visai Latvijai jozta. Un atrodas arī mazliet līdzekļu un ziedojumu, atmosfāas prieks skaistuma izjūtās un lepnuma apziņā par savu zemi, un rodas labais vilkmes spēks un noplok antivilkmes caurvējš uz Īrijas sēnēm, Vācijas peļņu.

Kopā nāksim un sāksim Latviju savākt!

– **Vai Latvijas dabā ir vēl kas neatklāts?**

– Vai, dieviņ!... Jau rakstu otro grāmatu!

– **Jūsu vēlējums valsts svētkos...**

– Meklē Latviju lielajā pasaulē un lūdzies, lai Dievs to pasaudzē, lai bērni to nezaudē!